

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-10672222
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

09 Ekim 2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Dosya (1 Takım)

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN İSA MESİH ŞAHİN'İN
TBMM 7/13976 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLARI**

7/13976

626

SORULAR

- 1) Eurostat verilerine göre 2021 yılında Avrupa Birliği'nden en fazla atık ithal eden ülke Türkiye olmuştur. Türkiye'ye ithal edilen bu atıkların türleri nelerdir ve ne kadarlık bir kısmı geri dönüştürülebilir niteliktedir?
- 2) Türkiye'ye ithal edilen atıkların çevresel ve sağlık açısından oluşturduğu riskler nelerdir? Bu risklerin minimize edilmesi için hangi önlemler alınmaktadır?
- 3) Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden atık ithal etme politikası neye dayanmaktadır? Bu politikanın çevre ve halk sağlığı üzerindeki etkileri göz önüne alındığında, gelecekte herhangi bir değişiklik planlanmakta mıdır?
- 4) İthal edilen atıkların yönetimi ve geri dönüşümü için ülkemizde mevcut altyapının yeterliliği nedir? Bu konuda yapılan yatırımlar ve iyileştirme çalışmaları nelerdir?
- 5) Avrupa Birliği'nden ithal edilen atıkların kontrol ve denetim mekanizmaları nasıl işlemektedir? Bu atıkların güvenli bir şekilde işlenip işlenmediğini denetleyen kurumlar hangileridir ve bu kurumların raporları nelerdir?
- 6) Türkiye'de atık ithalatının sınırlandırılması veya yasaklanması konusunda herhangi bir yasal düzenleme veya plan mevcut mudur? Eğer varsa, bu düzenlemelerin hayata geçirilmesi için öngörülen zaman dilimi nedir?
- 7) İthal edilen atıkların ekonomik getirisi nedir? Bu getirinin çevre ve halk sağlığı üzerindeki maliyetleri karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmiş midir?
- 8) İthal edilen atıkların taşınması ve depolanması süreçlerinde hangi güvenlik ve çevre koruma önlemleri alınmaktadır?
- 9) İthal edilen atıkların geri dönüşümü sırasında ortaya çıkan yan ürünler ve atıkların yönetimi nasıl yapılmaktadır? Bu süreçlerin çevresel etkileri nelerdir?
- 10) İthal edilen atıkların işlenmesi sürecinde yerel halkın sağlık ve güvenliği nasıl korunmaktadır? Bu konuda yapılan bilgilendirme ve eğitim çalışmaları nelerdir?
- 11) Türkiye'nin atık ithalatı ile ilgili olarak uluslararası anlaşmalara uyumu ve bu anlaşmaların gereklerinin yerine getirilmesi konusunda hangi adımlar atılmaktadır?
- 12) Türkiye'nin çevre politikalarının ve atık yönetiminin geliştirilmesi için planlanan yeni projeler ve yatırımlar nelerdir? Bu projelerin hayata geçirilmesi için belirlenen hedefler ve zaman dilimleri nedir?
- 13) Türkiye son 10 yılda başta AB olmak üzere hangi ülkelerden kaç ton atık ithal etmiştir?

CEVAPLAR

1) Ticaret Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği kapsamında atık plastik haricinde geri dönüşüm yapılmak üzere metal hurda, atık kâğıt, atık cam, tekstil vb. atık çeşitleri de ithal edilmektedir. Getirilen sınırlamalar ile geri dönüşüm verimi yüksek ve Ülkemiz hammadde ihtiyacını karşılayacak atık ithalatının yapılması sağlanmaktadır.

2,3) Türkiye'de geri kazanımı mümkün olmayan atıklar ile bertaraf amaçlı atık ithalatına izin verilmemektedir. Ekonomik değeri olan bazı tehlikesiz atıklar geri dönüştürülmek üzere ithal edilmektedir.

2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca tehlikeli atıkların Ülkemize ithalatı kati olarak yasaktır. Çevre Kanununun 13 üncü maddesinde yer alan "Ticaret Bakanlığı bazı yakıtların, maddelerin, atıkların, tehlikeli kimyasallar ile bu tür kimyasalları içeren eşyaların ithalini, Bakanlığımız görüşleri doğrultusunda yasaklayabilir veya kontrole tabi tutabilir" hükmü doğrultusunda, her yıl yayımlanan Tebliğler çerçevesinde Bakanlığımız Merkez Teşkilatı ve Taşra Teşkilatımızca ithalat iş ve işlemleri yürütülmektedir.

Ülkemizde sanayicimizin ihtiyacı olan, çevresel risk oluşturmeyen ve geri dönüştürülebilen, ekonomik değere sahip olan bazı tehlikesiz atıkların ithalatı “Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2024/3)” çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu Tebliğ Ticaret Bakanlığı tarafından Bakanlığımız görüşleri de alınarak yayımlanmakta olup, her yıl revize edilmektedir. Tebliğde Ek-1’de ithali kontrole tabi olan atıkların GTİP kodları verilmekte olup, Ek-2/A’da ithalatı yasaklanan atıkların GTİP kodları ile Ek-2/B’de ithalatı yasaklanan atıkların atık kodları (Atık Yönetimi Yönetmeliğine göre belirlenen) yer almaktadır.

4) Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliğinin Ek-1’inde yer alan atıkların ithalatı, ülkemizdeki lisanslı geri kazanım tesis sayısının artışına paralel olarak artış göstermektedir. Ancak Bakanlığımızca getirilen yasaklamalar, sınırlamalar ve sınır gümrük kapılarında ve tesislerde gerçekleştirilen denetimler ile Ülkemiz hammadde ihtiyacını karşılayacak atık ithalatının yapılması sağlanmaktadır.

5,8,10) 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna istinaden çıkarılan diğer meri mevzuat hükümleri uyarınca, gerek yalnızca geri dönüşüm yapılması amacıyla verilen ithalat izni kapsamında ülkeye girişine izin verilen atıkların, gerekse de ülke içindeki diğer atıkların toplanmasından taşınmasına ve geri kazanımından prosesin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkan bakiye atıkların bertarafına kadar olan tüm atık yönetimine ilişkin süreçte, söz konusu atık işleme/geri kazanım tesisleri ve atıkların ulaştığı geri kazanım faaliyeti gösteren tesisler, atıkların Türkiye gümrük bölgesine gireceği sınır gümrük idaresinin bulunduğu 20 ildeki 31 adet ihtisas (sınır) gümrük kontrol noktalarında incelemeler başta olmak üzere Bakanlığımız ve 81 İl Müdürlüğümüzde görevli denetim elemanları tarafından ani, şikâyet veya birleşik denetim programları kapsamında sürekli denetlenmekte ve izlenmektedir. İthal edilen atıklar Bakanlığımız MOTAT sistemi ile tesise kadar takip edilmekte, ithalatı yapılmak istenen atıklar gümrük işlemleri başlamadan önce sınır gümrüğünde bulunan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerimizin uzman personellerince atığın uygunluk denetimi yapılmaktadır.

Yapılan kontrol ve incelemeler neticesinde; ithalatı uygun bulunmayan atıklara onay verilmemekte olup, kota aşımı yaptığı, Mevzuata aykırı bir şekilde geri dönüşüm faaliyeti gerçekleştirdiği veya uygunsuz olarak atık dökümü yaptığı tespit edilen tüm gerçek veya tüzel kişiliğe haiz tesislere ve şahıslara Çevre Kanununun ilgili maddeleri gereğince idari yaptırımlar uygulanarak Geçici Faaliyet Belgesi/Çevre İzin ve Lisans Belgesi ve bu belgeye esas olarak ithalat yapmasına izin verilen Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi iptali yapılarak faaliyetten men kararı verilmekte ve ithalata uygun olmadığı tespit edilen atıklara ilişkin de “Mahrece İade Kararı” alınarak ilgili ülkeye geri gönderilmesi sağlanmaktadır. Bununla beraber, çevreyi kirlettiği tespit edilen işletmeler/kişiler hakkında da Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurularında bulunulmaktadır.

Bununla beraber; 2872 sayılı Çevre Kanunun 3 üncü Maddesinin (g) bendindeki ‘Kirleten Öder’ prensibi çerçevesinde kirliliğe sebebiyet verenler tarafından atıkların sahadan kaldırılarak Bakanlığımızca lisanslandırılmış tesislerde Mevzuata uygun olarak bertaraf ettirilmesi ve atık dökülen bölgenin temizlettirilerek doğal haline getirilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca e- denetim sistemi üzerinde yapılan incelemede 01.01.2021 tarihinden itibaren Ülkemiz genelinde “Atık Bertaraf ve Geri Dönüşüm Tesisleri”nde 26.482 denetim yapılmış, 1.760 denetimde, 741.985.663 TL idari para cezası uygulanmış, 216 tesiste durdurma işlemi yapılmıştır.

6,7) Ülkemizde tehlikesiz atık ithalat işlemleri Ticaret Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliğine göre yürütülmektedir.

Bakanlığımız tarafından yürütülen Sıfır Atık Projesinin yaygınlaşması ile kaynağında ayrıştırılmış atıkların ve iç piyasa toplama oranlarının artmasıyla atık ithalatında dışa bağımlılığın azaltılması hedeflenmektedir.

9) Geri dönüşüm tesislerinin proses verimleri, bakiye atık yönetim planları ve gerçekleşme raporları ile takip edilmekte olup, geri dönüşüm prosesinden çıkan bakiye atıklar geri kazanım amaçlı başka bir geri dönüşüm tesisine veya bertaraf için lisanslı tesislere gönderilmektedir.

11) Türkiye Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Taşınımının ve Bertarafının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesini 22.05.1989 tarihinde imzalamış ve 22.06.1994 itibarıyla taraf olmuştur. Sözleşme sanayi atıklarının çevre ve insan sağlığına olabilecek zararlarına karşı yönetimi, bertaraf edilmesi ve taşınımlarına ilişkin önlemler almak üzere uluslararası düzeyde Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) nezdinde yürütülen çalışmalar neticesinde hazırlanmıştır.

Atıkların sınırlar ötesi hareketine ilişkin ulusal mevzuatımız 02.04.2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Atık Yönetimi Yönetmeliğinin 22 nci maddesiyle düzenlenmiştir. Ulusal mevzuatımız ve uygulamalarımız Basel Sözleşmesine uygun şekilde yürütülmekte olup tüm taraf ülkelerin Sekreteryaya yaptığı yıllık raporlamalar da düzenli olarak yapılmakta, Sekreteryaya tarafından düzenlenen toplantılara katılım sağlanmakta ve takip edilmektedir.

Ayrıca; Türkiye 2002 yılında “Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi)”ni onaylamış olup, Barselona Sözleşmesi’ne ait Akdeniz’de Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Hareketleri ve Bertarafından Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi Protokolüne taraftır.

12) AB IPA-II Döneminde DEEP Projesi 2022 yılının Şubat ayında başlatılmış olup süresi 3 yıldır. Plastikler, tekstil, gıda ve biyokütle, elektrikli elektronik ekipmanlar, batarya ve araçlar, yapılı çevre ve binalar ve ambalajlar döngüsellik potansiyeli yüksek kaynak kullanımı yoğun olan öncelikli sektörlerdir. Proje kapsamında bu sektörlerle yoğunlaşmıştır.

Kaynaklarımızı tasarruflu kullanmamızın her geçen gün önem kazandığı günümüzde; atık oluşumunu en aza indirirken “al-kullan-at” anlayışına sahip kısa vadeli doğrusal ekonomi modelinden, “önle-azalt-yeniden kullan-geri dönüştür” yaklaşımıyla uzun vadeli döngüsel ekonomiye geçişin önemi bir kat daha artmaktadır.

Atık yönetiminin ötesine geçerek ve eko tasarıma, yeniliğe ve yatırımlara odaklanarak döngüsel ve yeşil bir ekonomiye geçiş yapılması gerekliliğinden hareketle Döngüsel Ekonomi, yeniden kullanım, geri kazanım ve atıkların yeni ürünlere dönüştürülmesini esas alan bir üretim ve tüketim modelidir.

Öte yandan Yeşil Mutabakat Eylem Planına ilişkin 2021/15 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 16 Temmuz 2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu Eylem Planındaki eylemlerden biri de yeşil ve döngüsel bir ekonomiye geçiştir.

Türkiye’nin 2053 yılına kadar iklim nötr hedefine ulaşmasında önemli bir yer tutan Döngüsel Ekonomi Ulusal Eylem Planı 2024 yılı sonuna kadar Bakanlığımızca hazırlanacaktır. Ulusal Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ile öncelikli sektörlerde döngüsel ekonomiye geçiş için gerekli eylemler ve sorumlu kurum/kuruluşlar tanımlanacaktır.

AB IPA-II Döneminde "Türkiye’de Atık Sonu (End of Waste) Konseptinin Geliştirilmesi Projesi” 25.04.2023 tarihinde resmi olarak başlamış olup 2 yıl sürecektir. Projenin amacı ikincil hammaddelerin kullanımını teşvik ederek ve nihai olarak ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunan yüksek kaliteli geri dönüştürülebilir maddeler için pazarı geliştirerek, üretimde kullanılan doğal kaynakların tükenmesini ve üretilen atık miktarının azaltılmasıdır.

Proje ile, metal hurda (demir, çelik ve alüminyum), cam kırığı ve bakır hurdalarına dair Atık Sonu (End of Waste) kriterleri belirlenecektir. Buna ek olarak atık kağıt, biyobozunur atık (kompost ve fermente ürün), plastik atık, tekstil atığı, agrega, atık lastik ve atıktan türetilmiş yakıt (ATY) için de atık sonu kriterleri çalışılacaktır. Projede farklı atık kolları için atık sonu kriterlerinin uygulanmasına yönelik ulusal mevzuat revize edilecek ve yol haritası hazırlanacaktır.

Proje kapsamında gerçekleştirilecek çalışmalar arasında Atık Çerçeve Direktifi (2008/98/EC) ve Direktif (2018/851) doğrultusunda Türkiye’deki belirli atık türleri için atık sonu kriterlerinin (EoW) belirlenmesi ve etkili bir şekilde uygulanması için teknik ve kurumsal kapasite geliştirilmesi, JRC (Joint Research Center) tarafından yürütülen 3 atık türü ve JRC tarafından gerçekleştirilecek potansiyel 3 atık türü için atık kriterleri açısından Türkiye’nin mevcut durumunun analiz edilmesi, JRC tarafından farklı atık türlerinin atık sonu kriterlerinin uygulanması için kapsamlı bir ulusal strateji ve teknik kapasite

geliştirilmesi, Atık sonu uygulaması açısından ulusal makamların yapı ve kapasitesinin yönetiminin iyileştirilmesi yer almaktadır.

13) Ülkemize mevzuat hükümlerine uygun olarak metal hurdalar hariç 2017 yılında 856.434 ton, 2018 yılında 1.199.874 ton, 2019 yılında 1.844.350 ton, 2020 yılında 2.381.446 ton, 2021 yılında 1.978.668 ton, 2022 yılında 2.176.671 ton, 2023 yılında 1.895.191 ton atık ithalatı gerçekleşmiştir.